Haparanda

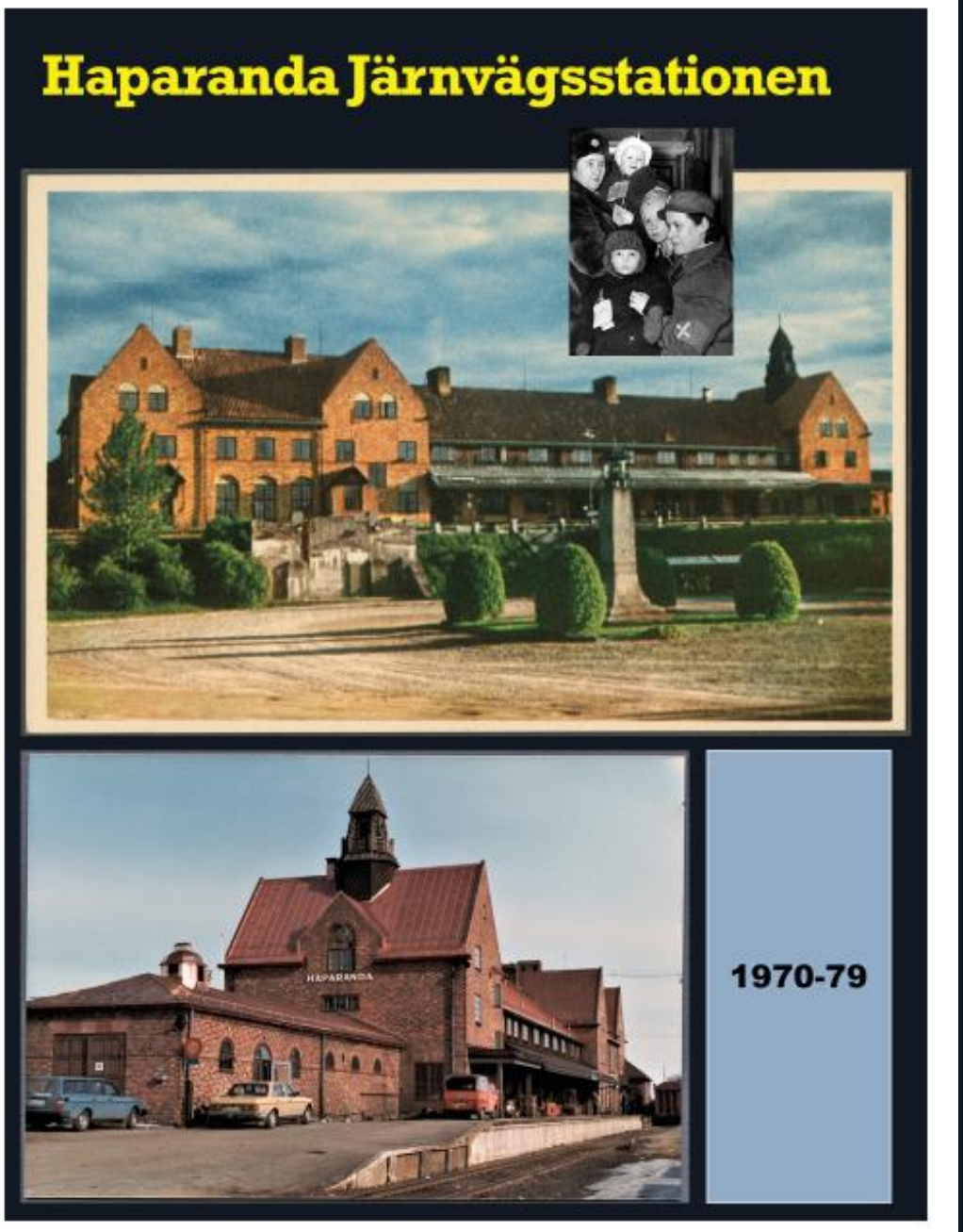

Haparanda

Haparanda (finska: Haaparanta) är en tätort i Norrbotten och centralort i Haparanda kommun i Norrbottens län. Haparanda är Sveriges östligaste tätort. Namnet är en försvenskning av finskans Haaparanta som betyder 'aspstrand', där ranta i Haaparanta i sin tur har ett germanskt ursprung (strand → ranta).
Staden ligger alldeles invid riksgränsen mot Finland och gränsar direkt till den finländska staden Torneå. Haparanda är Sveriges östligaste fasta punkt. De två orterna/kommunerna kallade sig under en period kring år 2000 tillsammans för EuroCity men övergick senare till beteckningarna Haparanda-Tornio (i Haparanda) respektive Tornio-Haparanda (i Torneå). Dessa beteckningar innehåller båda städernas namn på respektive kommuns huvudspråk. Torneå var en av Nordkalottens mest kända marknadsplatser redan under medeltiden. Torneå stad grundades 1621 och växte till en stor handelsstad. Vid fredsavtalet efter finska kriget 1809 förlorade Sverige hela Finland samt en del av det egentliga Sverige genom en ny gränsdragning som drogs längs Torne älv och Muonioälven. Haparanda by med sju bondgårdar låg på den svenska sidan av Torne älv, medan Torneå hamnade på den ryska sidan. Haparanda by hade fördelen av närhet till Torneå, den nya riksgränsen och därmed även tullstationen. För att ersätta den förlorade staden Torneå skulle en ny stad grundas i Tornedalen, vid namn Karl Johans stad. Privilegiebrev och stapelstadsrättigheter utfärdades i Örebro den 20 maj 1812, dock bytte staden redan den 26 juni 1821 namn till Haparanda, enligt beslut av Kungl. Maj:t. Denna stads anläggning, vid den nuvarande tätorten Nikkala väster om Haparanda, blev dock ett misslyckande.

Haparanda

Enligt landshövdingens femårsberättelse 1817-1821 hade staden endast 23 invånare. Istället kom förslag från riksdagsmannen Johan Jakob Rutberg från Kalix (far till senare riksdagsmannen Johan Rutberg) om att flytta staden till platsen där Haparanda by låg. Då kungen inte biföll detta, bestämde Kungl. Maj:t som kompromiss att en köping med stapelstads- och handelsrätt vid namn Haparanda skulle grundas vid byns plats den 6 december 1821. Stadens utveckling hade samtidigt vid det här laget helt stagnerat. Så bedrövlig var stadens situation, att landshövdingen skrev i femårsberättelsen 1832-1836 att "Haparanda Stad existerar blott till namnet".

Där staden hade misslyckats, lyckades köpingen bättre. Inköpet av mark till köpingen från Haparanda by undertecknades den 10 mars 1828 och utvecklingen skedde snabbt. 1831 fanns det 127 personer skrivna i köpingen, 1836 hade antalet nästan dubblerats till 243 invånare. Sommaren 1842 ansökte borgerskapet om stadsrättigheter för köpingen, och så blev det. Haparanda köping fick stadsprivilegier och stapelrätt den 10 december 1842, samtidigt som dessa motsvarande som utfärdats 1812 för Karl Johans- och Haparanda stad drogs in

Haparanda by fortsatte ännu länge att existera som by utanför det egentliga stadsområdet; köpingen/staden var i så måtto en ny ort.

Haparanda

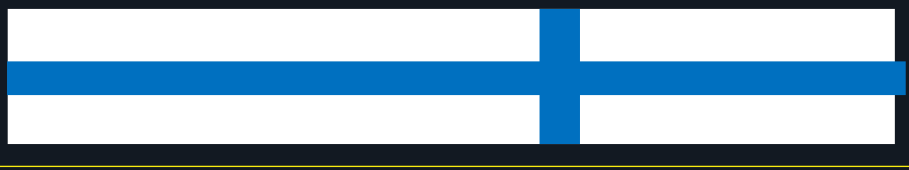

Språkutvecklingen under senare tid
Under modern tid har finskan fått ett allt starkare fäste i Haparanda, framförallt på grund av inflyttning från Finland och av sverigefinländare från södra Sverige. Majoriteten av Haparandas befolkning har minst en förälder född i Finland. Det finns därför sedan 1980-talet en språkskola där undervisningsspråken är finska och svenska, och samarbetet med Torneå är allt mer intensivt och djupgående. Haparanda kommun är även en del av det territorium där finska och meänkieli har officiell status som områdets minoritetsspråk.

Haparanda stad som tidigt låg utanför orten bildades 1842 i Nedertorneå socken och ombildades till en stadskommun vid kommunreformen 1862. Staden utökades 1967 med Nedertorneå och Karl Gustavs landskommuner och ortens bebyggelse omfattade därefter bara en mindre det av stadskommunens yta. 1971 uppgick Haparanda stad i Haparanda kommun med Haparanda som centralort.

Haparanda har hört till Nedertorneå församling, från 13 april 1928 benämnd Nedertorneå-Haparanda församling. Haparanda tillhör sedan 2010 Haparanda församling.

Haparanda ingick till 1919 i Nedertorneå tingslag (före 1907 benämnd Nedertorneå och Karl Gustavs tingslag) och därefter till 1971 i Torneå tingslag. Haparanda ingår sedan 1971 i Haparanda domsaga.

Haparanda

1944 och Finska flyktingbarn

Haparanda

Finska Krigsbarn

De finländska krigsbarnen (finska: Sotalapset) skickades från Finland till Sverige under andra världskriget. Under vinterkriget 1939–1940 och fortsättningskriget 1941–1944 reste cirka 70 000 barn från Finland till Sverige. Det var barn från både finska (finskspråkiga) och finlandssvenska (svenskspråkiga) hem. Drygt 5 000 återvände inte till Finland utan adopterades av sin svenska fosterfamilj eller fick stanna efter överenskommelse med barnens biologiska föräldrar. Krigsbarn skickades även till Danmark och Norge, dock i betydligt mindre utsträckning. Redan under vinterkriget 1939 började barn från östra Finland att anlända till Sverige. Snabbt bildades det genom samverkan många olika hjälporganisationer, som Centrala Finlandshjälpen och i Finland Nordiska Hjälpcentralen. Viljan att ta emot ett barn var stort. Efterfrågan var ibland större än det fanns barn att tillgå. I Sverige var samhörigheten med Finland djupt rotad efter den långa tid som Finland tillhört Sverige. Idag anses det att transporterna av krigsbarnen både hade goda och dåliga sidor. Många har som vuxna goda minnen från sin tid i Sverige och kan t.ex. prata två språk. Vissa har känslor av övergivenhet och upplever psykiskt lidande p.g.a. de fick lämna sina biologiska föräldrar.[3] Några av dessa har ansökt om skadestånd från svenska staten.

Haparanda Järnvägsstationen

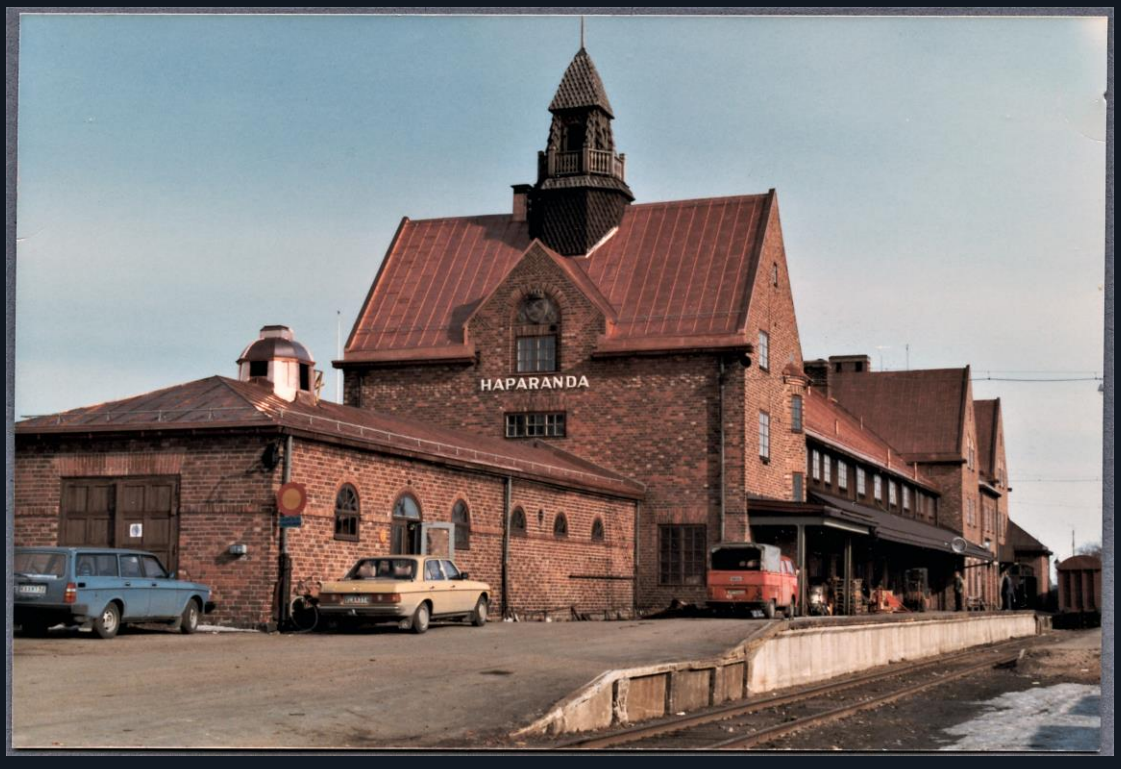

1970-79

Haparanda Sverigefinska folkhögskolan

Sverigefinska folkhögskolan är en folkhögskola i Haparanda som ger allmänna och särskilda kurser samt eftergymnasiala yrkesutbildningar. Huvudman är Föreningen för Sverigefinska folkhögskolan.

Språkskolan är en grundskola i Haparanda som har elever från båda länderna, det vill säga att ungefär hälften av eleverna på skolan bor i Finland, och den andra hälften i Sverige. Reglerna är strikta om att man skall kunna finska om man vill börja studera på Språkskolan i mellan- och högstadiet, något som dock inte gäller för nuvarande högstadieelever om man börjat i lågstadiet. I Haparanda ligger också Sverigefinska folkhögskolan.

Haparanda gamla centrum

Happaranda kyrka

Haparanda kyrka tidigare Nedertorneå kyrka, är en kyrkobyggnad , i Haparanda. Den tillhör Haparanda församling i Luleå stift.

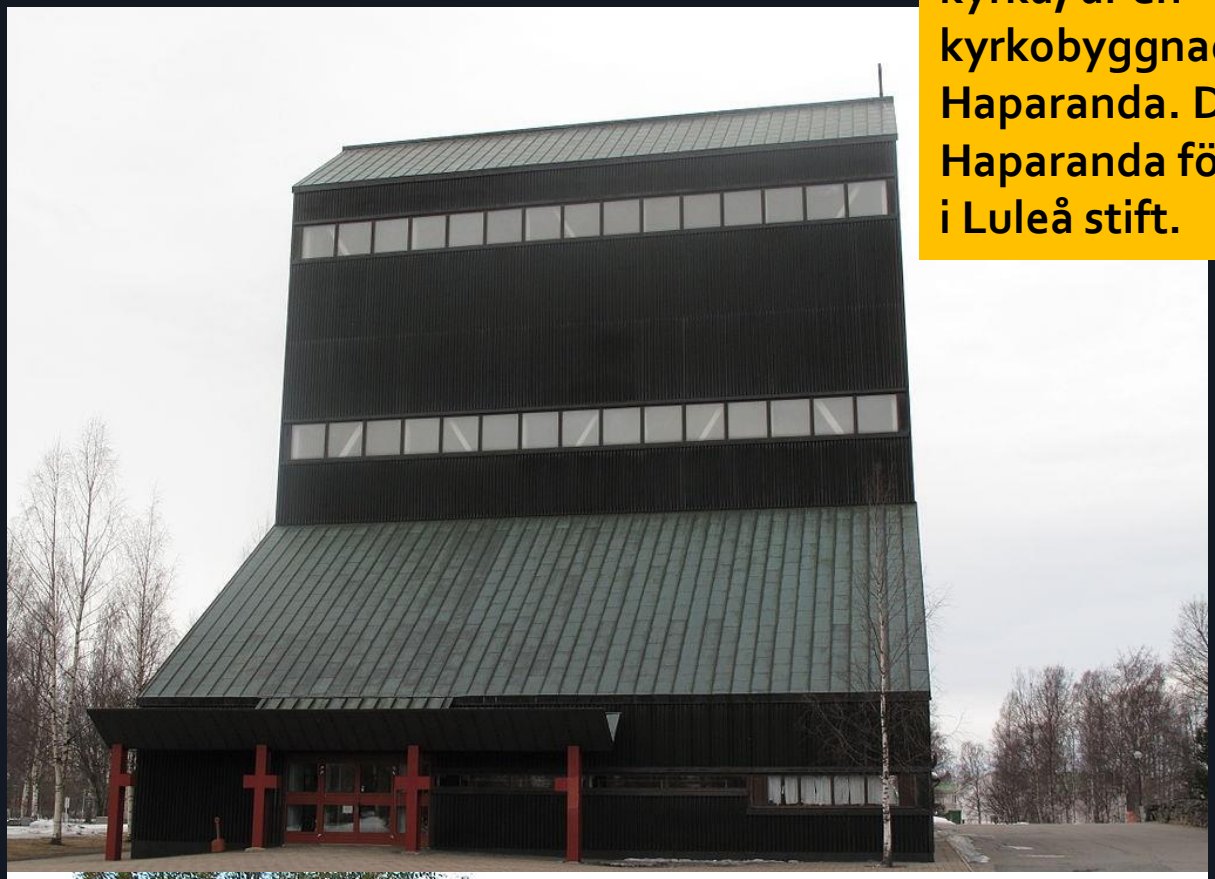

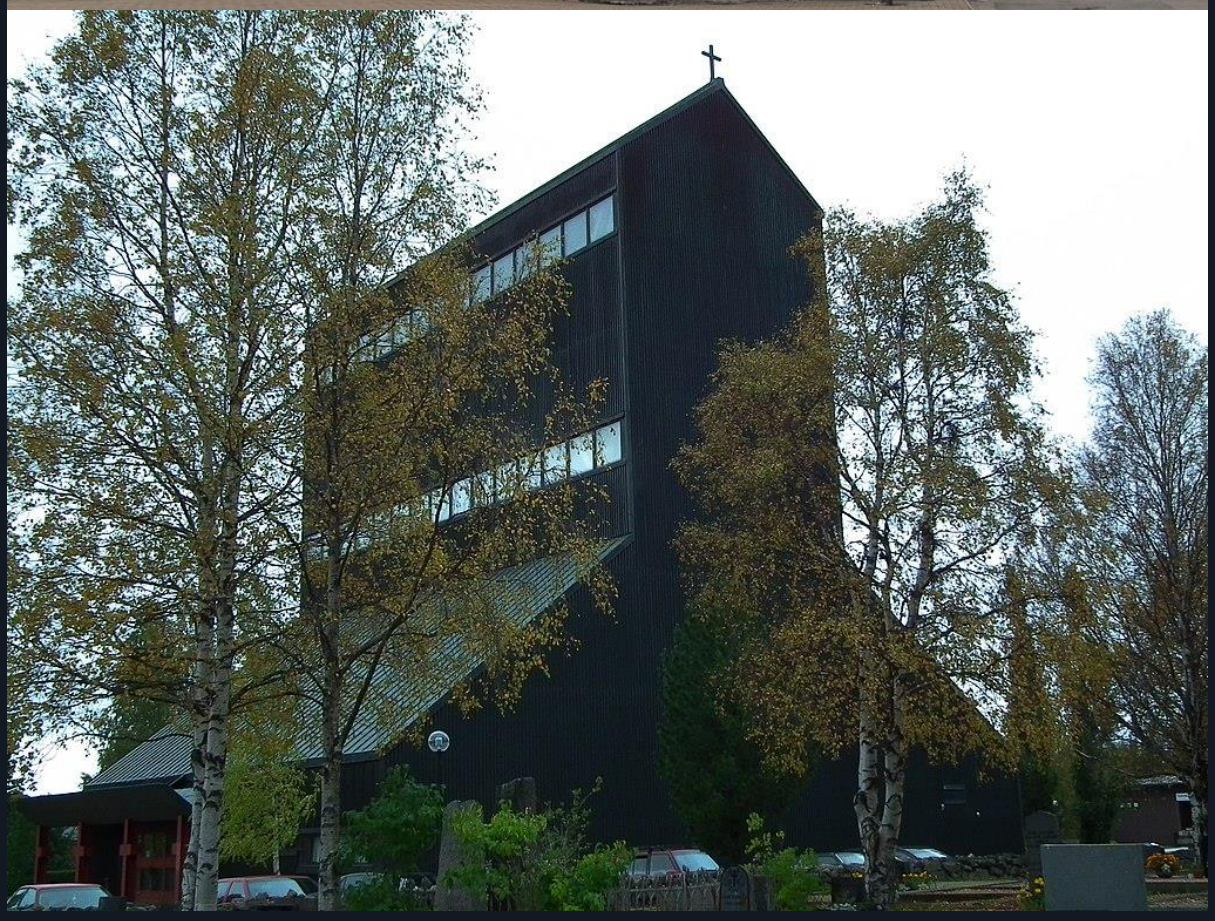

Haparanda